

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-84-138>

УДК 368.4

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ КЛАСІВ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

SYSTEMATIZATION OF PERSONAL INSURANCE CLASSES IN THE CONTEXT OF THE TRANSFORMATION OF THE INSURANCE MARKET OF UKRAINE

Біблій Захар Володимирович

аспірант,

Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6728-2980>**Biblyi Zakhar**

«KROK» University

У статті досліджено перехід від окремих видів страхування до діяльності страховиків за класами страхування, як результат потреби у спрощенні регулювання ринку страхових послуг, зокрема отримання ліцензії та необхідності відповідати європейським стандартам. Комплексно проаналізовано кожний клас особистого страхування з визначенням страхових випадків, порядку отримання страхової виплати, складу вигодонабувачів, принципів встановлення ціни та території страхового покриття. Досліджено тлумачення сутності понять «особисте страхування» і «медичне страхування» та узагальнено авторський підхід до визначення кожного з них. Удосконалено підходи до класифікації особистого страхування з урахуванням сучасних тенденцій розвитку страхового ринку України та сформовано цілісне уявлення про співвідношення конкретних страхових договорів із відповідними класами страхування.

Ключові слова: особисте страхування, класи страхування, медичне страхування, страхування життя, страхування від нещасного випадку, андеррайтинг.

The article examines the transition from individual types of insurance to insurers' activities based on insurance classes as a result of the need to simplify the regulation of the insurance services market, particularly in terms of licensing and compliance with European standards. The relevance of the topic is conditioned the need to systematize insurance classes in relation to the insured object – human life, health, working capacity, and pension provision—i.e., the systematization of personal insurance classes. Each year, the personal insurance market grows, which is driven by increased public awareness of personal insurance products, a rising need for financial protection against risks related to life, health, and working capacity, as well as a significant expansion of the private corporate segment of employee insurance. The aim of the study is to provide a detailed analysis of each class of personal insurance, including the identification of insured events, procedures for receiving compensation, the composition of beneficiaries, pricing principles, and the territorial scope of insurance coverage. The methodological basis of the research includes general scientific and specialized methods, in particular: the method of generalization in defining the essence of personal and health insurance by domestic and foreign scholars; methods of analysis and synthesis for a comprehensive study of each insurance class; factor analysis for pricing medical insurance policies; and the comparative method in examining the differences between traditional and universal life insurance products with a savings component. The results of the study consist in improving approaches to the classification of personal insurance, taking into account current trends in the development of the Ukrainian insurance market. In particular, the analysis provides a deeper understanding of the relationship between specific insurance contracts in the market and the corresponding insurance classes. Prospects for further research include an in-depth analysis of the impact of digitalization and European integration processes on the development of the personal insurance market in Ukraine, as well as its capacity for flexibility and adaptability in response to the regulatory environment and consumer behavior.

Keywords: personal insurance, insurance classes, health insurance, life insurance, accident insurance, underwriting.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вітчизняного ринку страхування характеризується значною кількістю трансформаційних змін, пов'язаних не тільки з потребою швидко адаптуватися під потреби ринку в умовах воєнного часу, але й з оновленням нормативно-правової бази, підвищенням вимог до діяльності страховиків та відповідності європейським стандартам. Новий підхід до класифікації страхування – перехід від традиційних видів страхування до класів страхування обумовлює необхідність у детальному вивченні цих класів страхування, зокрема у розрізі особистого страхування, як одного з найскладніших продуктів страхування, зважаючи на варіативність різних полісів, пов'язаних з життям, здоров'ям та працездатністю людини.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тлумачення сутності «особисте страхування» досліджується як у нормативно-правовій площині, так і в наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Відповідно до Закону України «Про страхування» особисте страхування пов'язане з майновими інтересами, що не суперечать законодавству та стосуються життя, здоров'я, працездатності й пенсійного забезпечення. У науковій літературі особисте страхування розглядається як окрема галузь страхування. Так, Сосновська О. та Куряча Н. визначають його як сукупність підгалузей (видів) страхування, об'єктом яких є майновий інтерес страхувальника, пов'язаний із життям, здоров'ям і працездатністю людини [1; 2]. Мельник Т. та Сибірцев В. підкреслюють, що особисте страхування спрямоване на захист сімейних доходів та накопичення коштів для підвищення фінансового добробуту застрахованих осіб [3].

Особливості страхових виплат також відіграють важливу роль у визначенні сутності особистого страхування. Міловська Н. зазначає, що цей вид страхування переважно ґрунтується на принципі страхування сум, тобто передбачає виплату заздалегідь визначеної суми, на відміну від майнового страхування, орієнтованого на відшкодування збитків [4]. Виняток становить медичне страхування, де застосовується механізм компенсації фактичних витрат. Зарубіжні дослідники Driver T., Brimble M., Freudenberg B., Hunt K. розглядають особисте страхування як форму фінансової підтримки застрахованої особи або вигодонабувача, яка не усуває фізичних чи емоційних наслідків ризиків, але значною мірою пом'якшує економічні наслідки їх

настання [5]. Вчені дають повноцінні та всебічні визначення особистому страхуванню, проте питання систематизації класів особистого страхування поки залишається новим для дослідження.

Формулювання цілей статті. Метою статті є систематизація класів особистого страхування в умовах трансформації страхового ринку України. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові та спеціальні методи, зокрема метод узагальнення при визначенні сутності особистого та медичного страхування вітчизняними та зарубіжними вченими, методи аналізу та синтезу при комплексному дослідженні кожного класу страхування, факторний аналіз щодо ціноутворення на поліси медичного страхування, метод порівняння при дослідженні відмінностей між традиційним та універсальним страховим продуктом договору страхування життя з накопичувальною складовою.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 2024 році разом зі зміною Закону «Про страхування», зникло поняття «особистого страхування», а види страхування змінилися на класи страхування (рис. 1).

До класу 1 відноситься страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання). Цей клас страхування передбачає здійснення певної страхової виплати, обумовленої договором страхування, безпосередньо застрахованій особі або вигодонабувачу, залежно від страхової події. До страхових випадків по цьому класу страхування відносяться нещасні випадки, які сталися під час дії договору страхування, та призвели до таких наслідків:

- смерті застрахованої особи;
- встановлення застрахованій особі 1-ї, 2-ї або 3-ї групи інвалідності (стійка або постійна втрата працездатності застрахованою особою або зниження її працездатності);
- отримання травматичного ушкодження застрахованої особи або порушення функцій її організму;
- тимчасової втрати працездатності застрахованою особою [7].

За класом страхування від нещасного випадку існують декілька варіантів здійснення страхової виплати. Першим способом є фіксована виплата певної суми, яка визначена умовами договору страхування як страхова сума, або певного відсотка від цієї страхової суми залежно від страхового випадку, який настав. Другий варіант передбачає відшкоду-

Страховання іншого, ніж страхування життя

- клас 1 - страхування від нещасного випадку (у тому числі на випадок виробничої травми та професійного захворювання)
- клас 2 - страхування на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування)
- клас 18 - страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі

Страховання життя

- клас 19 - страхування життя (інше, ніж передбачено класами 20, 21, 22, 23)
- клас 20 - страхування життя до шлюбу та до народження дитини
- клас 21 - інвестиційне страхування життя
- клас 22 - безперервне страхування здоров'я
- клас 23 - пенсійне страхування

Рис. 1. Класи особистого страхування

Джерело: сформовано автором на основі [6]

вання застрахованій особі чи вигодонабувачу понесених витрат на отримання медичних послуг або оплату їх вартості. Третій спосіб об'єднує попередні два варіанти здійснення страхової виплати [8]. При цьому, найчастіше використовуваним способом здійснення страхової виплати при страхуванні від нещасного випадку є фіксована виплата певної суми, а інші два варіанти використовуються достатньо рідко, проте також мають право на існування.

Особливістю страхування від нещасного випадку є той факт, що оцінити в грошовому еквіваленті вартість життя, яка в договорі страхування визначається страховою сумою, практично неможливо [9]. Саме тому, підхід до розрахунку страхування від нещасного випадку є індивідуальним та дуже своєрідним. Перш за все, до уваги береться вік – чим старша особа, тим вартість страхування вища; стать – для чоловіків застосовується вищий тариф, у зв'язку з нижчою середньою тривалістю життя в Україні, ніж у жінок, та вищою схильністю до різних ризиків; сфера діяльності – чим ризикованішим є вид праці (наприклад, будівництво, виробництво та інші сфери підвищеного ризику), тим дорожчим буде ціна страхування. Окрему роль у формуванні ціни відіграє страхова сума, яка встановлюється страховою компанією з врахуванням побажань застрахованої особи та безпосередньо можливостей страхової компанії. І останнім суттєвим важелем, який впливає на вартість

страхування є кількість осіб – для колективів, де платником виступає роботодавець, вартість страхування від нещасного випадку може значно відрізнятись в меншу сторону від вартості для окремих осіб.

Клас страхування 2 має назву «Страховання на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування)» та включає в себе два ризики:

- страхування на випадок хвороби;
- медичне страхування.

За першим ризиком «страхування на випадок хвороби» здійснюється страхування на випадок настання певного захворювання чи будь-якої хвороби, які визначені договором страхування та не відносяться до списку виключень, зазначеного в договорі страхування [8]. В рамках цього ризику є два варіанти договорів, які найчастіше використовуються. Перший варіант дуже схожий по страхових випадках до страхування від нещасного випадку, єдина відмінність полягає у тому, що усі страхові випадки зумовлені не нещасним випадком, а хворобою. До страхових випадків по цьому ризику відноситься:

- смерть застрахованої особи в результаті хвороби;
- встановлення застрахованій особі 1-ї, 2-ї або 3-ї групи інвалідності (стійка або постійна втрата працездатності застрахованою особою або зниження її працездатності) в результаті хвороби;
- порушення функцій організму застрахованої особи (встановлення діагнозу кри-

тичного захворювання, потреба у проведенні хірургічних операцій);

– тимчасова втрата працездатності застрахованою особою в результаті хвороби, в тому числі, госпіталізація внаслідок хвороби.

У практиці страхування від нещасного випадку та хвороби дуже часто в рамках одного договору об'єднують два класи страхування: клас 1 «страхування від нещасного випадку» та клас 2 «страхування на випадок хвороби». При цьому, кількість страхових випадків розширюється з уточненням щодо причини настання. Так, наприклад, Загальними умовами страхового продукту «Страхування від нещасних випадків» страхової компанії ІНГО передбачено 19 страхових випадків [10].

Другим варіантом договору, який часто використовується страховими компаніями та має попит в Україні в рамках ризику «страхування на випадок хвороби» є страхування від певного переліку захворювань з організацією медичної допомоги. До страхових випадків, які передбачені цим договором найчастіше відносять: рак (злоякісне новоутворення), кардіохірургія, нейрохірургія, трансплантація (від живого донора). Також деякі страхові компанії розширюють цей перелік, включаючи такі захворювання як туберкульоз, гепатит С, пересадку шкіри внаслідок опіків та офтальмологію [11]. Узагальнюючи, ці всі захворювання можна віднести в єдину групу критичних захворювань, які становлять загрозу для життя людини або суттєво впливають на її якість. Цікавою особливістю цього ризику страхування є те, що договори мають територію дії не тільки Україну, але й деякі інші країни, зокрема, Іспанію, Ізраїль, Польщу та Туреччину [12]. Крім цього, в більшості випадків (крім колективного страхування з певною мінімальною кількістю осіб) до страхового захисту застосовується франшиза очікування 90, 180 чи інша кількість днів і передбачається, що у випадку настання події, яка має ознаки страхового випадку, у період очікування страховий захист не здійснюється.

За другим ризиком 2 класу страхування «медичне страхування» передбачається організація (асистуючі послуги) та страхова виплата понесених застрахованою особою витрат на отримання медичної допомоги в обсязі, передбаченому умовами договору страхування.

Існує багато підходів до визначення сутності поняття «медичне страхування»,

зокрема, це стосується його економічного змісту, адже багато вітчизняних науковців відзначають соціальну складову цього поняття. Наприклад, Внукова Н. дає визначення медичному страхуванню як формі соціального захисту населення щодо охорони здоров'я, пов'язаній з компенсацією витрат громадян на медичне обслуговування [13]. Схожу думку розділяє Третяк Д., даючи визначення медичному страхуванню як одній з форм соціального захисту населення у сфері охорони здоров'я, сутність якої полягає в гарантуванні оплати послуг медичного характеру, отриманих застрахованою особою, за рахунок акумульованих страхових коштів [14]. Також соціальну складову у своєму визначенні медичного страхування відмічає Базилевич В., як форми захисту інтересів громадян у разі втрати ними здоров'я з будь-якої причини за рахунок нагромаджених страхових фондів [15]. Деякі вчені дають визначенню медичного страхування більш практичне та прикладне значення. Зокрема, Волохова Л та Остапенко Д. розкривають значення медичного страхування як одного із видів особистого страхування, що здійснюється на випадок втрати здоров'я людини та забезпечує отримання медичної допомоги за рахунок накопичених коштів, а також фінансування профілактичних медичних заходів у разі настання страхового випадку [16]. У авторському розумінні, медичне страхування – це один з класів страхування, який передбачає організацію (асистуючі послуги) та фінансовий та/або майновий захист інтересів застрахованої особи у разі розладу здоров'я у зв'язку з хворобою та/або нещасним випадком шляхом оплати лікувально-профілактичному закладу отриманих застрахованою особою медичних послуг чи компенсації понесених нею самостійно витрачених коштів в передбаченому договором страхування обсязі.

До можливих страхових випадків, які передбачені медичним страхуванням, варто віднести: гостре захворювання, хронічне захворювання у стадії загострення, хронічне захворювання поза стадією загострення, травматичне пошкодження або інші наслідки нещасного випадку, інше погіршення здоров'я (позаматкова вагітність, вроджені аномалії та вади розвитку, вікові зміни та подібне), необхідність в планових, профілактичних або лікувально-профілактичних медичних послугах або товарах [17].

Наведена класифікація є однією із найповніших та розширених версій, яку відобража-

ють у своїх договорах страхові компанії. Проте найчастіше вживаною є класифікація страхового випадку як гострого захворювання, загострення хронічного захворювання, розладу здоров'я внаслідок нещасного випадку чи інших розладів здоров'я та/або випадків, передбачених програмою страхування [18]. Основною причиною звуженої класифікації є її прикладне значення, а саме те, що більшістю договорів медичного страхування передбачається покриття тільки гострого захворювання, загострення хронічного захворювання та розладу здоров'я внаслідок нещасного випадку. Усі інші можливі страхові випадки часто є виключенням з договорів медичного страхування і покриваються тільки окремими розширеними програмами страхування, тож їх просто відносять до «інших розладів здоров'я та/або випадків, передбачених програмою страхування».

Ключову роль у медичному страхуванні також відіграє андеррайтинг або, іншими словами, розрахунок вартості програми страхування. Особливої уваги він набуває у зв'язку з тим, що саме від ефективного андеррайтингу залежить рентабельність портфелю та кінцевий фінансовий результат діяльності страхової компанії. Загальноприйнятою методикою можна вважати поділ андеррайтингу у медичному страхуванні за об'єктами ризику: фінансовий та медичний андеррайтинг. Фінансовий андеррайтинг передбачає аналіз фінансового стану особи на страхування по відношенню до бажаного страхового покриття [19]. В основі медичного андеррайтингу лежить аналіз якісних показників здоров'я особи на страхування, тобто, аналіз заповненої декларації про стан здоров'я бажаного застрахуватися чи висновку лікаря з огляду на пройдені раніше діагностики. Проте, медичний андеррайтинг в Україні фактично здійснюється дещо інакше у зв'язку з переважанням колективного страхування над індивідуальним (усі бажані застрахуватися вважаються «умовно здоровими»), відсутністю єдиної медичної бази, бажанням економії часу та коштів, менталітетом населення (незвиклість до необхідності огляду лікарів перед заключенням договору), відсутністю кваліфікованих фахівців [20]. Зазначена методика андеррайтингу може застосовуватися як для страхування від нещасних випадків, так і для медичного страхування, проте при медичному страхуванні враховуються і багато інших факторів, які

умовно можна розділити на зовнішні та внутрішні (рис. 2).

За класом страхування на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування), аналогічно, як і за класом страхування 1 від нещасного випадку, існують три варіанти здійснення страхової виплати: фіксована виплата певної суми, відшкодування застрахованій особі чи вигодонабувачу понесених витрат на отримання медичних послуг або оплата їх вартості, об'єднання попередніх двох варіантів. Для ризику страхування на випадок хвороби найчастіше використовуваним є перший варіант здійснення страхової виплати - фіксована виплата певної суми; для ризику страхування на випадок критичного захворювання найчастіше використовуваним є третій варіант здійснення страхової виплати – залежно від випадку може бути здійснена фіксована виплата певної суми або оплачені витрати на отримання медичних послуг застрахованій особі; для ризику медичне страхування найчастіше використовуваним є другий варіант здійснення страхової виплати – оплата чи відшкодування застрахованій особі чи вигодонабувачу понесених витрат на отримання медичних послуг. Основною причиною цього є те, що для цього класу страхування є характерним не тільки фінансова складова (безпосередня страхова виплата), але й організація послуг по отриманню необхідної медичної допомоги. Тому, при здійсненні організації отримання необхідних медичних послуг для застрахованої особи, страхова компанія має можливість одразу сплатити вартість необхідного обсягу медичної допомоги.

Ще одним класом страхування, який варто віднести до особистого страхування є клас 18 – страхування витрат, пов'язаних з наданням допомоги (асистанс) особам, які потрапили у скрутне становище під час здійснення подорожі. Цей клас включає в себе два ризики: страхування медичних витрат та страхування витрат інших, ніж медичні [8]. За першим ризиком страхування медичних витрат передбачається забезпечення застрахованої особи необхідною медичною допомогою внаслідок розладу здоров'я пов'язаного з нещасним випадком чи іншою подією, передбаченою договором страхування. Це включає як організацію необхідних послуг, так і їх оплату в рамках страхової суми та в об'ємі передбаченому програмою страхування. За другим ризиком страхування витрат інших, ніж медичні, передбачається забезпечення

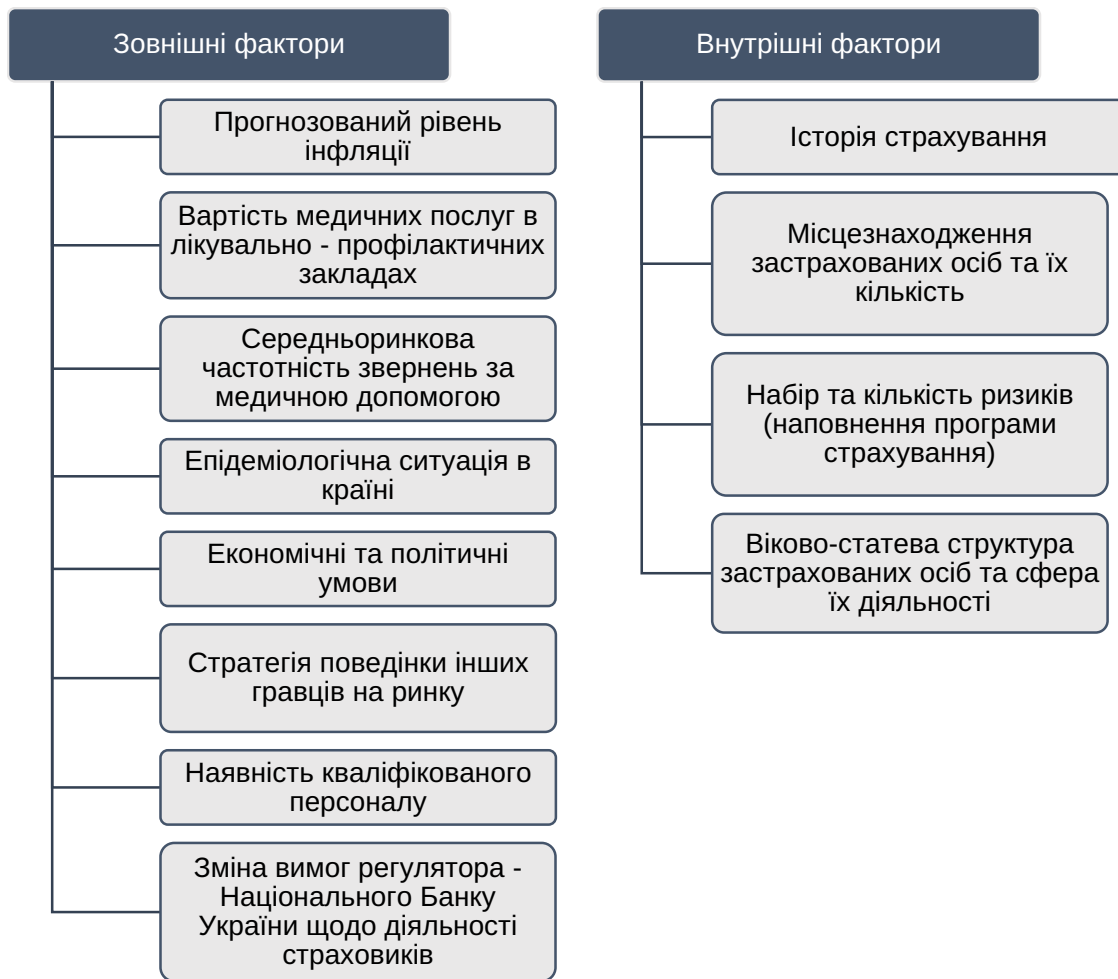

Рис. 2. Зовнішні та внутрішні фактори, що впливають на ціноутворення полісів медичного страхування

Джерело: сформовано автором

застрахованої особи необхідною допомогою та/або покриттям збитків щодо цивільної відповідальності застрахованої особи; втрати, знищення чи пошкодження багажу; поломки транспортного засобу; затримки авіарейсу; втрати особистих документів та інших послуг, передбачених договором страхування [21]. Важливою особливістю класу 18 також є те, що допомога надається для подорожуючих як по території України, так і закордоном, а страхова виплата може бути здійснена або у грошовій формі способом відшкодування самостійно понесених коштів та/або безпосередньо шляхом надання необхідних послуг.

Окреме місце у особистому страхуванні займає страхування життя, в рамках якого передбачено 5 окремих класів страхування. Клас 19 «страхування життя (інше, ніж передбачено класами 20, 21, 22, 23)» вважається одним з найширших класів страхування і більшість договорів страхування життя укла-

дені в рамках цього класу. Договори страхування життя класифікуються наявністю хоча б одного з таких основних ризиків:

- дожиття застрахованої особи до визначеного договором віку такої особи;
- дожиття застрахованої особи до визначеної договором дати;
- смерть застрахованої особи.

А також можуть містити страхування допоміжних ризиків пов'язаних із життям, здоров'ям та/або працездатністю застрахованої особи [8]. Кожна страхова компанія самостійно визначає перелік допоміжних ризиків, але часто вони дуже схожі до страхових ризиків, передбачених класом 1 страхування від нещасного випадку та класом 2 страхування на випадок хвороби.

Розрізняють два типи договору страхування життя залежно від наявності накопичувальної та/або ризикової складових (рис. 3), а термін дії договору може бути встановлений

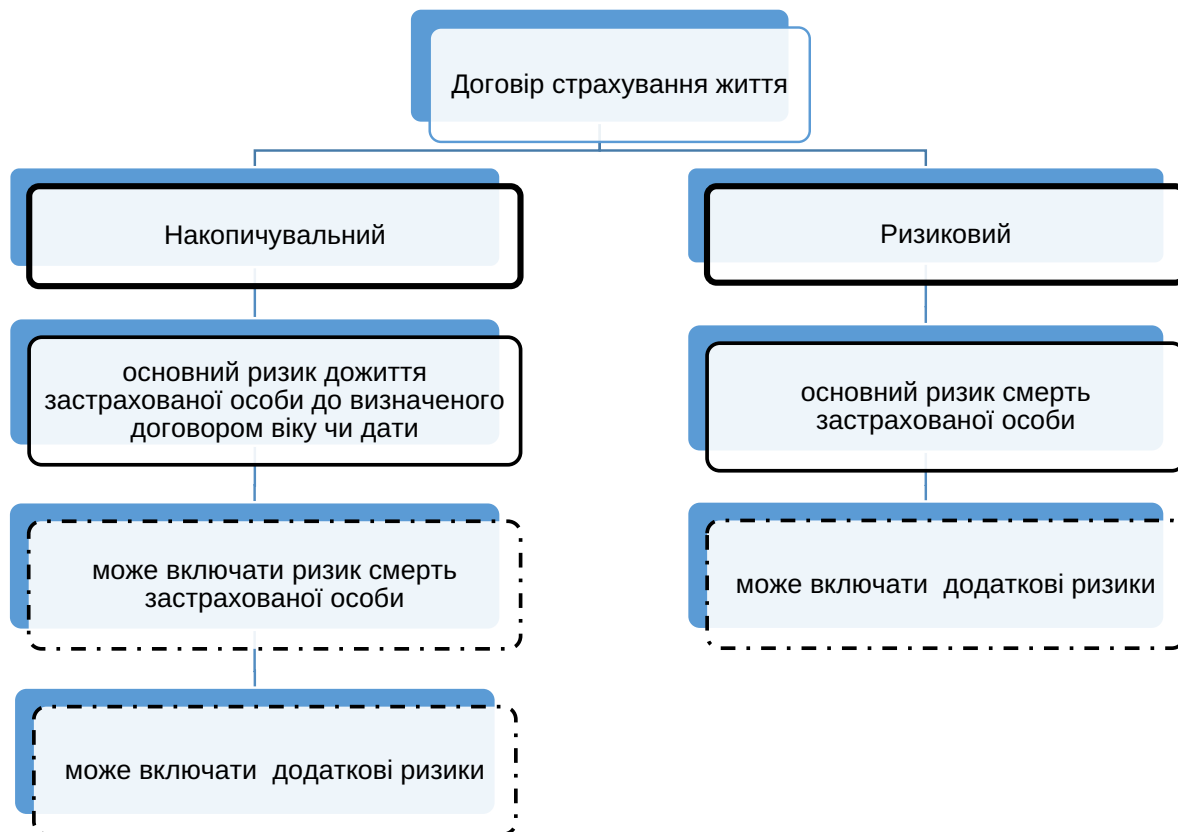

Рис. 3. Типи договору страхування життя за класом 19

Джерело: сформовано автором на основі [8; 22]

на визначений термін чи на довічний строк, поки живе застрахована особа. Для обох типів договору характерні три способи здійснення страхової виплати:

- одноразова – виплата страхової суми або її частини; повернення страхової премії або її частини;
- частинами – виплата страхової суми частинами, визначеними умовами договору страхування життя;
- у формі анuitету – виплата довічно або протягом певного періоду, визначеного умовами договору страхування життя.

Договори страхування життя з накопичувальною складовою можуть укладатися за традиційним чи універсальним страховим продуктом. Основна відмінність між ними полягає у тому, що універсальний страховий продукт передбачає собою наявність змінюваного розміру страхової суми та/або страхових премій та немає гарантованого інвестиційного доходу. В той час як традиційний страховий продукт передбачає фіксовані суми страхової суми, премії, частотність сплат та гарантований інвестиційний дохід (табл. 1).

Цікавою особливістю договору страхування життя за класом 19 також є те, що умови договору можуть передбачати звільнення страхувальника – фізичної особи від сплати чергових страхових премій або їх частин у разі настання визначеного страхового випадку чи страхових випадків.

Клас страхування 20 має назву «Страхування життя до шлюбу та до народження дитини» та характеризується наявністю одного з основних ризиків – це дожиття застрахованої особи до шлюбу чи до народження дитини, але може також містити ризик смерті застрахованої особи з будь-якої причини. Умови договору страхування містять дуже схожі положення, як і у традиційному страховому продукті договору страхування життя з накопичувальною складовою, а саме: фіксований розмір страхової суми та страхових премій і визначену періодичність сплати такої премії; страховий тариф за кожним страховим ризиком та/або групою страхових ризиків дожиття та смерті та/або за договором страхування життя в цілому; умови редукування (зменшення) страхових сум/виплат у разі

Таблиця 1

Відмінності між традиційним та універсальним страховим продуктом договору страхування життя з накопичувальною складовою

Страховий продукт	Традиційний	Універсальний
Страхова сума / виплата	Фіксована, визначена договором	Порядок визначення зазначається у договорі страхування
Страхові премії та періодичність сплати	Фіксована, визначена договором	Відсутність страхового тарифу, розміру страхової премії та періодичності сплати
Інвестиційний дохід (ІД)	Гарантований ІД	Відсутність розміру (величини) гарантованого ІД
Редукування та виплата викупної суми	Передбачено та визначено договором	Не передбачено, крім умов перерозподілу сплаченої премії за дожиттям на допоміжні ризики та основний ризик смерті з будь-якої причини
Страхування подружжя	Передбачено	Не передбачено

Джерело: сформовано автором на основі [8; 22]

несплати страхової премії у визначені договором розмірі та строки; розмір (величину) гарантованого інвестиційного доходу; мінімальний розмір викупної суми. Аналогічно, як і за класом 19, по договору страхування життя за класом 20 може передбачатися звільнення страхувальника – фізичної особи від сплати чергових страхових премій чи їх частин у разі настання страхового випадку [8]. Цей клас страхування є одним із прикладів радянського страхування, коли було популярним страхувати дітей до настання певної, обумовленої договором страхування, події. Наразі кількість таких договорів в Україні дуже низька, але такий клас страхування має місце на існування. Страхувальниками, зазвичай, виступають фізичні особи (батьки або близькі родичі застрахованої особи), але можуть також бути і юридичні особи. При укладанні договору основна увага приділяється страховій сумі та строку страхування, адже саме від цього і буде залежати страховий тариф та страхова премія, відповідно. Стан здоров'я, стать чи місце перебування застрахованої особи не відіграють жодної ролі при розрахунку страхового тарифу. Цікавою особливістю цього класу страхування можна виділити те, що в разі смерті страхувальника дія договору страхування не припиняється, а стають можливими два варіанти – заміна страхувальника та продовження сплати страхових внесків чи призупинення подальшої сплати внесків до кінця строку страхування.

Клас 21 «Інвестиційне страхування життя» та клас 22 «Безперервне страхування здоров'я» також відносяться до класів страхування життя, проте страховикам забороняється здійснювати діяльність за цими класами, якщо це прямо не передбачено спеціальним законом з регулювання страхування за цими класами.

І останній клас, що замикає п'ятірку класів страхування життя, є клас 23 «Пенсійне страхування». Цей клас страхування передбачає страхування застрахованої особи на певний, визначений договором страхування, час чи довічно. До основних ризиків, які є обов'язковими, може відноситися дожиття до визначеного віку чи дожиття до визначеної дати та ризику смерті з будь-якої причини протягом періоду від початку дії договору та дожиття застрахованою особою до визначеного віку чи дати.

Договором страхування життя за класом 23 «Пенсійне страхування» повинна передбачатися одна з умов страхування, а саме, страхування довічної пенсії чи страхування додаткової пенсії (у разі дожиття до визначеного віку /дати за умови, що такий вік є не менш як на 10 років менший від пенсійного віку, який надає право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням). При цьому, існують декілька способів здійснення страхової виплати: у разі дожиття до визначеної дати – у формі ануїтету (довічно або протягом визначеного строку), у разі смерті – одноразово

або у формі ануїтету протягом визначеного строку.

Висновки. Отже, під поняттям особистого страхування слід розуміти страхові відносини, де об'єктом страхування є життя, здоров'я, працездатність та нагромадження фінансового добробуту людини, що уклала договір зі страховою компанією. Зміна законодавства у 2024 році внесла коригування щодо існуючих раніше видів страхування, які змінилися на 23 класи страхування, з яких 8 класів варто віднести до особистого страхування. Зокрема, страхування від нещасного випадку,

страхування на випадок хвороби (у тому числі медичне страхування), страхування під час здійснення подорожі та 5 класів страхування життя (в т.ч. пенсійне та інвестиційне страхування життя). Систематизація класів особистого страхування на основі аналізу їх ключових характеристик, зокрема страхових випадків, умов виплат, кола вигодонабувачів, принципів ціноутворення та території страхового покриття, дозволила впорядкувати існуючі підходи та сформуванати більш цілісне уявлення про структуру даного сегмента страхового ринку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сосновська О. О. Страхування: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 328 с.
2. Куряча Н. В. Сучасний стан розвитку ринку особистого страхування в Україні. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 50. С. 249–253. URL: http://market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf (дата звернення: 12.02.2026).
3. Мельник Т. А., Сибірцев В. В. Страхування: навч. посіб. Кропивницький: ПП «Ексклюзив Систем», 2022. 307 с.
4. Міловська Н. В. Правова природа договору особистого страхування. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 43–47. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/7.pdf> (дата звернення: 12.02.2026).
5. Driver T., Brimble M., Freudenberg B., Hunt K. H. M. Insurance Literacy in Australia: Not Knowing the Value of Personal Insurance. *Financial Planning Research Journal*. 2018. Vol. 4, Iss. 1. P. 53–75. DOI: <https://doi.org/10.2478/frj-2018-0003>
6. Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 19.02.2026).
7. Загальні умови страхового продукту «Страхування від нещасного випадку» № 024 за класом 1. Київ, 2024. URL: <https://arx.com.ua/uploads/445.pdf> (дата звернення: 19.02.2026).
8. Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування: постанова Правління НБУ від 25.12.2023 № 182. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0182500-23#Text> (дата звернення: 19.02.2026).
9. Золотарьова О. В., Галаганов В. О. Актуальні проблеми та перспективи розвитку страхування життя в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 10. С. 589–597. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/102.pdf (дата звернення: 12.02.2026).
10. Загальні умови страхового продукту «Страхування від нещасних випадків». АТ «СК «ІНГО». 2024. URL: https://ingo.ua/cms/image/uploads/Zagalni_umovi_strahovogo_produkту_Strahuvannya_vid_neshhasnih_vipadkiv_7a542558bb.pdf (дата звернення: 20.02.2026).
11. Інформаційний документ про стандартний страховий продукт «ТАС Лікар». ПрАТ «СК «ТАС». 2025. URL: https://taslife.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/informatsiyuiy_dokument_pro_strahoviy_produkту_tas_likar_web.pdf (дата звернення: 20.02.2026).
12. Інформаційний документ про стандартний страховий продукт «Медицина без меж». 2024. URL: <https://arx.com.ua/uploads/469.pdf> (дата звернення: 20.02.2026).
13. Внукова Н. М. та ін. Страхування: теорія та практика: навч. посіб. 2-ге вид. Харків: Бурун Книга, 2009. 656 с.
14. Третяк Д. Д. Сутність та соціально-економічне значення медичного страхування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 12. С. 43–47.
15. Базилевич В. Д. Страхування: підручник. Київ: Знання-Прес, 2008. 1019 с.
16. Волохова Л. Ф., Остапенко Д. О. Медичне страхування та його розвиток в Україні. Фінансові послуги. 2017. № 1. С. 35–39.
17. Загальні умови страхового продукту «Медичне страхування» № 025. 2024. URL: <https://arx.com.ua/uploads/446.pdf> (дата звернення: 19.02.2026).
18. Загальні умови страхового продукту «Моє здоров'я». СК UNIQA. 2024. URL: https://uniqa.ua/storage/insurance-products/reports-files/1100_umovu_24.06.2024.pdf (дата звернення: 20.02.2026).

19. Гаманкова О., Пархета Л. Напрями підвищення якості послуг з добровільного медичного страхування. *Ефективна економіка*. 2018. № 2. С. 20–25. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/20.pdf (дата звернення: 10.02.2026).
20. Горбунова А. Особливості медичного андеррайтингу при страхуванні здоров'я. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610461.pdf> (дата звернення: 10.02.2026).
21. Інформаційний документ про стандартний страховий продукт «Страхування подорожуючих». ПрАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА». 2024. URL: <https://universalna.com/documents/ID-16.pdf> (дата звернення: 20.02.2026).
22. Проект постанови Правління НБУ «Про затвердження Положення про характеристики та класифікаційні ознаки класів страхування». 2023. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_pr_2023-06-29.pdf (дата звернення: 20.02.2026).

REFERENCES:

1. Sosnovska O.O. (2021) *Strakhuvannya [Insurance]*. navch. posib. [a textbook]. Kyiv : Borys Grinchenko Kyiv University. 328 p. (in Ukrainian).
2. Kuriacha N.V. (2020) Suchasnyi stan rozvytku rynku osobystoho strakhuvannya v Ukraini [Current state of development of the personal insurance market in Ukraine]. *Infrastruktura rynku*, no 50, pp. 249–253. Available at: http://market-infr.od.ua/journals/2020/50_2020_ukr/43.pdf accessed February 12, 2026).
3. Melnyk T.A., Sybirtsev V.V. (2022) *Strakhuvannya [Insurance]*. navch. posib. [a textbook]. Kropyvnytskyi : PP «Ekskliuzyv System». 307 p. (in Ukrainian).
4. Milovska N.V. (2018) Pravova pryroda dohovoru osobystoho strakhuvannya [Legal nature of the personal insurance contract]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, no 12, pp. 43–47. Available at: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/7.pdf> (accessed February 12, 2026).
5. Driver T., Brimble M., Freudenberg B., Hunt K.H.M. (2018) Insurance literacy in Australia: Not knowing the value of personal insurance. *Financial Planning Research Journal*, vol. 4, no 1, pp. 53–75. DOI: <https://doi.org/10.2478/fprj-2018-0003>
6. Law of Ukraine “On Insurance” (1996). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (accessed February 19, 2026).
7. Zahalni umovy strakhovoho produktu “Strakhuvannya vid neshchasnoho vypadku” № 024 [General terms of insurance product “Accident insurance”]. (2024). Kyiv. Available at: <https://arx.com.ua/uploads/445.pdf> (accessed February 19, 2026).
8. Resolution of the National Bank of Ukraine No 182 (2023) “On approval of the Regulation on characteristics and classification features of insurance classes”. Available at: [<https://zakon.rada.gov.ua/go/v0182500-23#Text>] (<https://zakon.rada.gov.ua/go/v0182500-23#Text>) (accessed February 19, 2026).
9. Zolotarova O.V., Halahanov V.O. (2017) Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku strakhuvannya zhyttia v Ukraini [Current problems and prospects of life insurance development in Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo*, no 10, pp. 589–597. Available at: https://economyandsociety.in.ua/journals/10_ukr/102.pdf (accessed February 12, 2026).
10. Zahalni umovy strakhovoho produktu “Strakhuvannya vid neshchasnykh vypadkiv” [General terms of accident insurance product]. (2024). INGO Insurance Company. Available at: https://ingo.ua/cms/image/uploads/Zagalni_umovi_strahovogo_produkту_Strahuvannya_vid_neshhasnih_vipadkiv_7a542558bb.pdf (accessed February 20, 2026).
11. Informatsiyniy dokument pro standartnyi strakhoviy produkt “TAS Likar” [Information document on standard insurance product “TAS Doctor”]. (2025). TAS Insurance Company. Available at: https://taslife.com.ua/wp-content/uploads/2024/06/informatsiyniy_dokument_pro_strahoviy_produk_tas_likar_web.pdf (accessed February 20, 2026).
12. Informatsiyniy dokument pro standartni strakhovi produkty “Medytsyna bez mezh” [Information document on insurance product “Medicine without limits”]. (2024). Available at: <https://arx.com.ua/uploads/469.pdf> (accessed February 20, 2026).
13. Vnukova N.M. (ed.) (2009) *Strakhuvannya: teoriia ta praktyka [Insurance: theory and practice]*. 2nd ed. Kharkiv : Burun Knyha. 656 p. (in Ukrainian).
14. Tretiak D.D. (2019) Sutnist ta sotsialno-ekonomichne znachennia medychnoho strakhuvannya [Essence and socio-economic importance of health insurance]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no 12, pp. 43–47.
15. Bazylevych V.D. (2008) *Strakhuvannya [Insurance]*. pidruchnyk [a textbook]. Kyiv : Znannia-Pres. 1019 p. (in Ukrainian).

16. Volokhova L.F., Ostapenko D.O. (2017) Medychne strakhuvannya ta yoho rozvytok v Ukraini [Health insurance and its development in Ukraine]. *Finansovye uslugi*, no 1, pp. 35–39.
17. Zahalni umovy strakhovoho produktu “Medychne strakhuvannya” № 025 [General terms of health insurance product]. (2024). Available at: <https://arx.com.ua/uploads/446.pdf> (accessed February 19, 2026).
18. Zahalni umovy strakhovoho produktu “Moie zdorovia” [General terms of insurance product “My health”]. (2024). UNIQA. Available at: https://uniqa.ua/storage/insurance-products/reports-files/1100_umovy_24.06.2024.pdf (accessed February 20, 2026).
19. Hamankova O., Parkheta L. (2018) Napriamy pidvyshchennia yakosti posluh z dobrovilnoho medychnoho strakhuvannya [Ways to improve the quality of voluntary health insurance services]. *Efektivna ekonomika*, no 2, pp. 20–25. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/20.pdf(http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/20.pdf (accessed February 20, 2026).
20. Horbunova A. Osoblyvosti medychnoho anderraitynhu pry strakhuvanni zdorovia [Features of medical underwriting in health insurance]. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/32610461.pdf> (accessed February 10, 2026).
21. Informatsiinyi dokument pro standartnyi strakhovyi produkt “Strakhuvannya podorozhuiuchykh” [Information document on travel insurance product]. (2024). UNIVERSALNA Insurance Company. Available at: <https://universalna.com/documents/ID-16.pdf> (accessed February 20, 2026).
22. Draft resolution of the National Bank of Ukraine “On approval of the Regulation on characteristics and classification features of insurance classes”. (2023). Available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/proekt_pr_2023-06-29.pdf (accessed February 20, 2026).

Дата надходження статті: 19.03.2026

Дата прийняття статті: 13.04.2026

Дата публікації статті: 20.04.2026